

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора

Бугайчука Костянтина Леонідовича на дисертацію

Проценко Олени Вікторівни на тему

«Систематизація суб'єктів запобігання та протидії насильству за

ознакою статі: адміністративно-правовий аспект»,

поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081

«Право» галузі знань 08 «Право» у разовій спеціалізованій вченій раді

1. Актуальність теми дисертації. Проблематика, обрана дисертанкою, є актуальною з огляду на три ключові аспекти. По-перше, вона безпосередньо пов'язана із забезпеченням і реалізацією прав людини і громадянина, зокрема права на захист від насильства за ознакою статі як складової системи гарантій прав і свобод. По-друге, дослідження стосується гендерно зумовленого насильства, протидія якому є одним із пріоритетних напрямів державної політики у сфері забезпечення рівності та недискримінації, що набуває особливої значущості в умовах посилення суспільного запиту на ефективні механізми захисту постраждалих осіб. По-третє, робота охоплює адміністративно-правові та організаційні аспекти діяльності суб'єктів публічної адміністрації щодо запобігання та протидії насильству за ознакою статі, включаючи реалізацію як юрисдикційних, так і неюрисдикційних процедур.

У цьому контексті дослідження питань систематизації суб'єктів, уповноважених у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі, має важливе значення для підвищення ефективності адміністративно-правового механізму реагування на такі правопорушення, удосконалення координації між відповідними органами та інституціями, а також забезпечення належного рівня захисту постраждалих осіб. Дисертаційне дослідження Олени Проценко порушує актуальні теоретико-правові питання щодо визначення та структурування системи відповідних суб'єктів, їхніх

повноважень і взаємодії, а також містить обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правового регулювання у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі.

Викладені обставини зумовлюють практичну значущість аналізованого дослідження, що в комплексі визначає його актуальність і своєчасність. Це підтверджується, зокрема, тим, що дисертація спрямована на виконання основних положень Рамкової стратегії з охорони здоров'я і безпеки праці ЄС на 2021–2027 роки, Указу Президента України від 30 вересня 2020 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року, розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 1128 «Про схвалення Концепції комунікації у сфері гендерної рівності», п. 1.1 Розділу 1 Пріоритетних напрямків фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 р. № 12-21.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз змісту дисертаційного дослідження свідчить про науково обґрунтований, комплексний і системний підхід автора до розкриття обраної проблематики. У роботі належним чином аргументовано актуальність теми, чітко визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, а також сформовано належний методологічний інструментарій, використання якого забезпечило досягнення поставленої мети та реалізацію визначених завдань.

Дисертаційна робота характеризується логічною структурою та внутрішньою цілісністю й складається зі вступу, трьох взаємопов'язаних розділів, висновків і списку використаних джерел, що налічує 266 найменувань. Виклад матеріалу здійснено послідовно, аргументовано та з дотриманням вимог наукового стилю, що надало змогу здобувачці комплексно висвітлити теоретичні та практичні аспекти систематизації суб'єктів запобігання та протидії насильству за ознакою статі з урахуванням адміністративно-правового аспекту.

Високий рівень наукової обґрунтованості результатів виконаної дисертаційної роботи також забезпечується належним теоретико-методологічним підґрунтям дослідження. Сформульовані здобувачкою наукові положення, висновки та рекомендації ґрунтуються на системному використанні комплексу загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням роботи.

Достовірність та наукова обґрунтованість отриманих результатів забезпечуються використанням сучасних досягнень науки адміністративного права і процесу, опрацюванням широкої та репрезентативної джерельної бази, а також апробацією основних концептуальних положень дослідження. Застосування методів аналізу, синтезу, узагальнення та системного підходу при опрацюванні наукової літератури і нормативно-правових актів дозволило забезпечити цілісність, внутрішню логічність і комплексність наукового дослідження, а також обґрунтованість його основних результатів.

3. Достовірність та новизна висновків та рекомендацій.

Наукова новизна та достовірність результатів дослідження, сформульованих у дисертації Олени Проценко, зумовлюються належним рівнем теоретичного опрацювання проблематики та цілісним науково-методологічним підходом до дослідження адміністративно-правового аспекту формування системи суб'єктів запобігання та протидії насильству за ознакою статі. Запропоновані положення ґрунтуються на критичному осмисленні сучасних доктринальних підходів, аналізі чинного адміністративного законодавства та практики його застосування, що забезпечує їх належну аргументованість і обґрунтованість.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексних досліджень, присвячених систематизації суб'єктів у сфері запобігання та протидії насильству за ознакою статі. У межах дослідження сформульовано низку нових теоретичних положень, а також удосконалено наявні наукові підходи до розуміння ключових категорій та організаційно-правових засад

відповідної діяльності.

Зокрема, у роботі по-новому розкрито адміністративно-юрисдикційну діяльність відповідних суб'єктів як складову правоохоронної функції держави, спрямовану на реалізацію державної політики у сфері захисту прав людини, запобігання дискримінації та застосування заходів адміністративного примусу. Також уточнено зміст цієї діяльності як врегульованої нормами адміністративного права системи дій уповноважених органів, спрямованих на встановлення фактів насильства, вирішення індивідуальних справ, застосування заходів захисту та попередження повторних правопорушень.

Окрему наукову цінність становлять положення щодо необхідності переходу міжінституційної взаємодії від формалізованого регулювання до реальної операційної інтеграції із застосуванням ризик-орієнтованого підходу та забезпеченням безперервного інформаційного обміну між суб'єктами протидії насильству.

Крім того, в роботі було удосконалено понятійний апарат, зокрема щодо насильства за ознакою статі, а також методологічні засади систематизації відповідних суб'єктів, які пропонується розглядати крізь призму їх правової природи, функціонального призначення та організаційно-комунікаційних зв'язків. Важливим науковим внеском є також конкретизація принципів, форм і методів діяльності таких суб'єктів, що дозволяє більш чітко окреслити зміст і напрями реалізації державної політики у цій сфері.

Отримані результати характеризуються внутрішньою логічністю, системністю та узгодженістю із сучасними тенденціями розвитку адміністративно-правової науки, що підтверджує їхню практичну значущість.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації підтверджується їх апробацією у відкритому друку, обговоренням на наукових конференціях, інших наукових заходах.

4. Загальна оцінка дисертаційної роботи та повнота викладу одержаних результатів в опублікованих працях. Основні положення

роботи знайшли відображення у 8 наукових статтях, опублікованих у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, а також у 2 тезах доповідей на науково-практичних конференціях. Оформлення дисертаційного дослідження відповідає встановленим вимогам.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що дисертаційна робота Олени Проценко виконана на високому теоретичному та методологічному рівні, характеризується значною науковою новизною і практичною цінністю. У роботі сформульовано положення та висновки, що мають важливе значення для вдосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності суб'єктів запобігання та протидії насильству за ознакою статі, а також для підвищення ефективності захисту прав і свобод людини у зазначеній сфері.

Результатом практичного впровадження положень дисертації є те, що вони можуть бути використані та використовуються у науковій діяльності – для подальшого розроблення наукових питань удосконалення теоретичних та прикладних аспектів адміністративно-правового запобігання й протидії насильству за ознакою статі в Україні; у законодавчій діяльності – для розробки й удосконалення нормативно-правових актів, спрямованих на розвиток інституту адміністративної відповідальності, а також запобігання й протидію насильству за ознакою статі; у практичній діяльності – для вдосконалення функціонування суб'єктів владних повноважень щодо запобігання та протидії насильству за ознакою статі; у освітньому процесі – матеріали дисертації можуть бути використані при підготовці навчально-методичних матеріалів, а також при викладанні у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання навчальних дисциплін: «Адміністративна відповідальність», «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції», «Право Європейського союзу».

5. Зауваження до дисертації. Дисертаційне дослідження Олени Проценко в цілому характеризується належним науковим рівнем і заслуговує на позитивну оцінку. Водночас окремі його положення потребують

додаткового обговорення в межах наукової дискусії під час захисту роботи.

1. У підрозділі 1.2 роботи авторка, на нашу думку, здійснила надмірну деталізацію нормативного матеріалу (постатейний аналіз значної кількості положень КК України, КУпАП, СК України, ЦПК України та КЗпП України), що певною мірою ускладнює сприйняття основної авторської позиції. Доцільним було б більш чітке узагальнення відповідних положень із акцентом на їх значення для систематизації суб'єктів у сфері протидії насильству за ознакою статі.

2. У дисертаційному дослідженні авторка досить ґрунтовно розкриває теоретико-правове розуміння принципів діяльності суб'єктів запобігання та протидії насильству за ознакою статі. Разом із цим вважаємо, що вона не приділила достатньої уваги практичному аналізу ефективності реалізації запропонованих принципів у діяльності конкретних суб'єктів – Національної поліції України, органів місцевого самоврядування, соціальних служб, судових органів та спеціалізованих сервісів підтримки. Вважаємо, що робота виграла б від включення емпіричних даних, аналізу судової практики, статистики застосування спеціальних заходів захисту або прикладів міжвідомчої взаємодії вказаних суб'єктів в умовах воєнного стану.

3. У підрозділі 2.1 дослідження узагальнені здобувачкою організаційні особливості системи (багаторівневність, міжвідомчість, гнучкість, інтегрованість тощо) потребують більш чіткої теоретичної аргументації, а також розкриття їх взаємозв'язку та ієрархії як елементів єдиної системної моделі.

4. У підрозділі 2.2 було запропоновано розмежування принципів «запобігання» та «протидії» насильству за ознакою статі, що містить в собі елементи наукової новизни та виглядає цікавим з практичної точки зору. Разом із цим вдається, що авторка недостатньо аргументувала критерії такого поділу. Окремі принципи фактично дублюються в обох групах (наприклад, гендерна чутливість, комплексність, міжвідомча взаємодія), що створює ризик термінологічної невизначеності та ускладнює практичне застосування

запропонованої класифікації.

Разом із тим, наявність окремих дискусійних аспектів передусім підкреслює багатогранність і суспільну значущість обраної проблематики, а також демонструє індивідуальний науковий підхід Олени Проценко до її аналізу. У межах проведеного дослідження дисертантці вдалося виконати поставлені завдання та досягти задекларованої мети. Сформульовані у роботі положення й узагальнення становлять наукову та прикладну цінність для подальшого удосконалення адміністративно-правових засад функціонування системи суб'єктів запобігання та протидії насильству за ознакою статі.

ВИСНОВОК

Дисертація «Систематизація суб'єктів запобігання та протидії насильству за ознакою статі: адміністративно-правовий аспект» відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (із наступними змінами та доповненнями), а її авторка – Проценко Олена Вікторівна заслуговує на присудження за результатами публічного захисту ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

**Офіційний опонент –
завідувач науково-дослідної лабораторії
з проблем правового забезпечення
діяльності поліції та протидії злочинності
навчально-наукового інституту № 2
Харківського національного університету
внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор,
підполковник поліції**

Костянтин БУГАЙЧУК